

Ποια ήταν η θέση του αγρότη στις δουλοκτητικές και φεουδαρχικές κοινωνίες και ποια ήταν η θέση του εργάτη μετά τη βιομηχανική επανάσταση;

Βαν Γκογκ, Οι πατατοφάγοι

Σύμφωνα με ένα βασικό ταξινομικό σχήμα, οι αγροτικές κοινωνίες συναντώνται κάτω από διαφορετικά κοινωνικά συστήματα. Έτσι έχουμε:

1. Δουλοκτητικές αγροτικές κοινωνίες (όπως στην Αρχαία Ελλάδα, στη Ρώμη, και, κατά τους νεότερους χρόνους στις νότιες πολιτείες των Η.Π.Α. καθώς και στη Λατινική Αμερική), οι οποίες στήριξαν την παραγωγή τους σε ένα ευρύ στρώμα καλλιεργητών που δεν αμείβονταν για την εργασία τους, θεωρούνταν «εργαλεία» και «εξαρτήματα» της γης και ονομάζονταν δούλοι.

2. Φεουδαρχικές αγροτικές κοινωνίες, οι οποίες επέτρεψαν την ανάπτυξη του καπιταλισμού και στις οποίες ο αγρότης-καλλιεργητής υπόκειται σε ένα σύστημα ιδιόμορφων δεσμεύσεων με τη γη και τον ιδιοκτήτη της.

Η υποτέλεια αυτή του αγρότη αποτέλεσε τη βάση των φεουδαρχικών κοινωνιών της Δυτικής Ευρώπης (Γαλλία, Γερμανία κτλ.) και εκφράστηκε με την παροχή αφενός άμισθης υποχρεωτικής εργασίας (αγγαρεία) και αφετέρου φόρων (σε είδος, αλλά και σε χρήμα αργότερα) που καθιστούσαν τη ζωή του αγρότη δύσκολη.

Εξαιτίας όλων αυτών των υποχρεώσεων, των επαχθών δεσμεύσεων και των φόρων που έπρεπε να δίνει ο αγρότης στο φεουδάρχη, συχνά ο πρώτος βρισκόταν κάτω από τα όρια της επιβίωσης. Η εξαθλίωση των αγροτικών πληθυσμών και στις δουλοκτητικές και στις φεουδαρχικές κοινωνίες εξηγεί και το μεγάλο αριθμό των πρόωρων θανάτων που χαρακτηρίζουν αυτές τις κοινωνίες. Οι άνθρωποι επομένως, σ' αυτές τις κοινωνίες, είχαν μικρή προσδοκώμενη ζωή, δηλαδή μικρές πιθανότητες να φτάσουν σε κάποια μεγάλη ηλικία εξαιτίας των επιδημιών και των λιμών που προκαλούνταν από μια κακή σοδειά ή ακόμη εξαιτίας των άθλιων συν-θηκών υγιεινής. Εξάλλου στις μικρές πιθανότητες για μεγάλη προσδοκώμενη ζωή οφειλόταν η υψηλή γεννητικότητα την εποχή εκείνη.

Σύμφωνα με τον Χομπσμπάουμ (E. Hobsbaum), μόλις στη δεκαετία του 1840 το προλεταριάτο (η εργατική τάξη), αυτό το «παιδί της βιομηχανικής επανάστασης», εξαπλώθηκε στην Ευρώπη.

Με τη βιομηχανική επανάσταση η εργασία διαφοροποιείται σημαντικά. Με τη βιομηχανική επανάσταση η εργασία γίνεται ο όρος ύπαρξης της εργατικής τάξης και η πηγή πλουτισμού της αστικής τάξης (υπεραξία).

Την εποχή εκείνη οι εργάτες δούλευαν στο εργοστάσιο 12 έως 15 ώρες την ημέρα, μέσα στη βρομιά, το κρύο, την υγρασία και τα χημικά, ξεπερνώντας πολλές φορές τη φυσική τους αντοχή. Ακόμη και μικρά παιδιά ακολουθούσαν τους ρυθμούς της εργασίας των ενηλίκων και δούλευαν από την ηλικία των 4 χρόνων με την απειλή μαστίγιου. Έτσι, η βιομηχανική επανάσταση θέτει ένα άλλο τεράστιο ζήτημα: τα δικαιώματα του παιδιού.

Κώστας Θεριανός